

Handlingsplan för invasiva växter för Eda kommun 2025-2027

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Handlingsplan
	Beslutad av	Ledningsgrupp
	Dokumentansvarig	Svante Näsman, chef miljö- och byggavdelningen
	Reviderad av	–

Handlingsplan för invasiva växter - en del av Eda kommuns hållbarhetsarbete

Eda kommunen har en Hållbarhetsstrategi antagen 2020 och en bilaga till denna är Miljö- och energiplanen beslutad av Kommunfullmäktige 2024-02-21 § 31. Hållbarhetsstrategin pekar ut riktningen för att Eda kommun ska nå såväl globala som nationella miljömål. Miljö- och energiplanen slår fast att Eda kommun ska bekämpa invasiva arter vilket är en viktig del för att säkra biologisk mångfald, främja goda rekreationsområden och göra effektiva ekonomiska prioriteringar.

Invasiva arter kan beskrivas som en främmande organism som spridits till ett nytt område med människans hjälp och påverkar ekosystemet på ett sådant sätt att det är negativt för biologisk mångfald, medför ekonomisk skada eller ohälsa för människor. Termerna invasiva främmande arter och invasiva arter används ofta likvärdigt. Denna plan riktas mot växter och speciellt växter som finns på kommunens mark, där Eda kommun har skyldigheter gentemot EU-förordning, och förväntas få krav utifrån den nationella förteckning som nu utarbetas.

Handlingsplanen för invasiva växter baseras på en inventering av rapporterade fynd samt kartläggning av tätortsnära grönområden i Charlottenberg, Koppom och Åmotfors. Utifrån kartläggningen prioriteras de viktigaste arterna att bekämpa och insatser presenteras i handlingsplanen med tillhörande åtgärdslista. Denna kan komma att ändras i takt med ny kunskap och ökad erfarenhet. Inventeringen och val av områden är vidare baserat på en förkunskap om vanliga och problematiska främmande växter i kommunen. Handlingsplanen kräver ett koordinerat arbete mellan olika verksamheter i kommunen och kunskapsdelning internt och till allmänheten.

Det är ett mål med denna plan att bekämpa de invasiva växter som Eda kommun är ålagda enligt lag och enligt Naturvårdsverkets rekommendationer på ett systematiskt sätt. Detta ska leda till att minimera skadeverkningar på biologisk mångfald och rekreationsområden, samtidigt som insatser baserade på uppdaterad kunskap är resurseffektiva. Där det är möjligt ska insatser göras i tidiga skeden med hjälp av den åtgärdsplan som utgör bilaga 2. Handlingsplanen är delvis finansierad med det statliga bidraget för LONA-projekt.

"Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt är medfinansier för genomförandet av detta projekt"

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
1.1 Syfte och utformning.....	5
1.2 Lagar och relaterade styrdokument.....	6
1.3 Kommunens roll.....	7
2 Kartläggning av invasiva växter i Eda kommun.....	9
2.1 Prioritering av arter och platser för bekämpning.....	10
2.2 Metoder för bekämpning.....	10
3 Beskrivning av prioriterade arter.....	12
3.1 Jättebalsamin (<i>Impatiens glandulifera</i>).....	13
3.1.1 Metoder för bekämpning av jättebalsamin.....	14
3.2 Blomsterlupin (<i>Lupinus polyphyllous</i>).....	15
3.2.1 Metoder för bekämpning av blomsterlupin.....	16
3.3 Jätteloka (<i>Heracleum mategazzianum</i>).....	17
3.3.1 Metoder för bekämpning av jätteloka.....	18
3.4 Parkslide (<i>Reynoutria japonica</i>).....	19
3.4.1 Metoder för bekämpning av parkslide.....	20
3.5 Kanadensiskt gullris (<i>Solidago canadensis</i>).....	21
3.5.1 Metoder för bekämpning av kanadensiskt gullris.....	22
4 Avfallshantering av invasiva växter.....	23
5 Vidare arbete utifrån tillgängliga resurser.....	23
6 Referenslista.....	25
Bilagor.....	25
Bilaga 1 – Kartor inventerade tätortsnära områden samt registrerade fynd.	25
Bilaga 2 – Åtgärdsplan invasiva växter.....	25
Bilaga 3 – Rutin för Eda kommuns verksamheter – fynd av invasiva växter...	25
Bilaga 4 - Försiktighetsmått för entreprenör vid markarbeten.....	25

1 Inledning

Kommunens viljeriktning i arbetet med miljö- och klimatarbetet beskrivs i kommunens hållbarhetsstrategi. I fem fokusområden pekar kommunen ut hur Eda kommun ska kunna genomgå en hållbar utveckling inom planetens gränser; Fossilfria transporter, Robust och flexibelt energisystem, Långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk, Hållbar vattenförvaltning och Ansvarstagande konsumtion är de fem fokusområdena med det långsiktiga målet om att nå noll nettoutsläpp till år 2045. Miljö- och energiplanen är en uppföljning av den överordnade strategin och denna plan slår fast att kommunen ska bekämpa invasiva arter.

Kommunen har utöver hållbarhetsstrategin signerat Miljööverenskommelser med Länsstyrelsen i Värmland till och med 2025, genom vilka kommunen åtagit sig att arbeta med åtgärder inom sju prioriterade områden kopplat till arbetet med de svenska miljömålen. Fokusområdena är; ”Infrastruktur för förnybara drivmedel och laddbara fordon”, ”Fysisk planering för förnybar energi”, ”Giftfri vardag”, ”Integrering av grönska och ekosystemtjänster i samhällsplaneringen”, ”Ökad dialog kring målbilder i skogen”, ”Pollinering” samt ”Kommunal vattenplanering”.

1.1 Syfte och utformning

Syftet är att utgöra en genomtänkt och långsiktig strategi för att bekämpa kända invasiva växter och nya fynd. Bekämpning kan behöva ske flera år i följd för att säkerställa att hela bestånd utrotas. Detta kan vara avgörande för att hindra vidare spridning i Eda kommun och Värmlands län.

Handlingsplanen ska ge en översikt över situationen gällande invasiva växter i Eda kommun och därefter prioritera de mest angelägna områdena och arterna. De prioriterade växterna beskrivs och ger exempel på alternativ för bekämpning av dessa med tanke på information till allmänheten samt kommunens egna verksamheter. Dokumentet ska fungera som en intern handbok för att identifiera de vanligaste invasiva växterna och välja lämpliga metoder och bekämpning av dessa, samtidigt hänvisas verksamheter till naturvårdsverkets uppdaterade information i de tillfällen som är svårare att bedöma. Slutligen innehåller handlingsplanen en tidsplan för vidare arbete under planperioden utifrån de resurser som är tillgängliga. De åtgärder som kan genomföras inom nuvarande budgetramar, insatser som kan göras med externt stöd, samt förslag samt inrätta en koordinerande roll, vilket är beroende av äskande om ytterligare medel, listas i bilaga 2 - ”åtgärdsplan”.

1.2 Lagar och relaterade styrdokument

Eda kommuns ansvar och arbete med invasiva växter regleras av flera lagar. Förutom Miljöbalken finns även specifika förordningar knutet till invasiva växter.

EU:s förordning 1143/2014. 88 arter växter och djur omfattas av förbud mot spridning och skall bekämpas och tas om hand så de inte riskerar att spridas vidare. Växterna får enbart transporteras till återvinningscentral eller liknande och enbart i slutna säckar eller behållare så inga växtdelar kan spridas längs vägen. Förordningen innebär att främmande invasiva arter inte avsiktligt tillåts odlas, växa eller reproduceras sig och de europeiska medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga oavsiktlig spridning och introduktion på nya platser. Särskilda regler gäller för arter som redan har stor spridning i landet och det omfattar jättebalsamin och jätteloka som även förekommer i Eda kommun. För invasiva främmande arter som listats av EU och som har stor spridning i en medlemsstat ska medlemsstaten i stället införa effektiva hanteringsåtgärder enligt artikel 19 i EU-förordningen. Hanteringsåtgärder ska enligt bestämmelsen ha som syfte att minimera artens effekter på biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster samt, i förekommande fall, människors hälsa och ekonomin.

Svensk förordning (SFS 2018:1939)

Beskriver ansvarsfördelningen, vem gör vad i arbetet mot invasiva främmande arter. I skrivande stund pågår ett arbete med en nationell förteckning som i remissutgåvan föreslås omfatta även blomsterlupin, parkslide och kanadensiskt gullris som alla finns i Eda kommun. Enligt Naturvårdsverket kan den svenska förteckningen komma att beslutas vid årsskiftet 2024-2025.

Nationella och regionala miljömål

Det är ett av Sveriges 16 miljömål att ha ett rikt växt- och djurliv. Bekämpande av invasiva växter är en av de viktiga saker svenska kommuner kan göra för att bidra till att nå målet. Även Region Värmlands ”Värmlandsstrategin 2040” understryker vikten av att ta vara på den biologiska mångfalden i landskapet. Invasiva arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald enligt den internationella plattformen för biologisk mångfald, IPBES.

Kommunala styrdokument

Eda kommun har flera olika styrdokument som bidrar till arbetet med invasiva arter och för området regionala, nationella och globala mål.

Nedan listas ett antal styrdokument som tar upp för planen relevanta områden och åtgärdsarbete. Åtgärdsarbetet i denna plan kan även leda till att ytterligare styrdokument, såsom rutiner eller riktlinjer, tas fram.

- **Översiktsplanen** har en övergripande koppling till planen. Till översiktsplanen finns även en vindbruksplan och en LIS-plan. Eda kommuns vision är: *"Eda är en positiv gränskommun där människor möts – präglad av samverkan, näringsliv och med ambitionen att utvecklas. Landsbygdsutveckling är utpekat som en strategisk fråga där naturen bevaras och är attraktiv vilket kräver bekämpning av invasiva växter.*
- **Planeringsstrategi.** I strategin tar kommunfullmäktige ställning till ändrade planeringsförutsättningar för den kommunala översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms fortsatt aktuell men i behov av revidering kommande mandatperiod. Dokumentet pekar på de planeringsunderlag som behöver tas fram inför revision. Med direkt betydelse för invasiva växter pekas på behovet för en "naturvårdsstrategi/grönstrategi" som inkluderar bland annat en plan för bekämpning av invasiva arter.
- **Hållbarhetsstrategin.** Eda kommuns verksamheter ska från 2045 inte ha några netto-utsläpp av växthusgaser. Ett delmål är att främja ett hållbart jord- och skogsbruk där bland annat biologisk mångfald och pollinerare gynnas, vilket påverkas av förekomsten av invasiva växter vilket varit en del som genomförts inom LONA-projektet.
- **Miljö- och energiplan.** Detta dokument följer upp viljeriktningen i hållbarhetsstrategin samt kommunens åtagande i de sju miljööverenskommelser som tecknats med Länsstyrelsen i Värmland. Eda kommun ska bekämpa invasiva arter. I planen finns vidare konkreta mål om att arrangera fältdag för beslutsfattare samt främja tätortsnära insamling av invasiva växter.
- **Avfallsplan.** Avfall, återvinning och ökat återbrukande, minskat matsvinn och därtill hörande åtgärdsarbete tas i huvudsak upp i kommunens avfallsplan. Invasiva växter lämnas till återvinningscentralerna.
- Kommunen har en **skogsstrategi** som anger viljeriktningen för skötseln och förvaltningen av kommunens skogsinnehav. Enligt strategin ska kommunens skogsinnehav skötas med hög och uthållig avkastning samtidigt som stor hänsyn tas till ekologiska och sociala värden.
- Det kommunala bolaget Teknik i Väst AB har en **klimatanpassningsstrategi** som omfattar kommunens tekniska verksamhet.

1.3 Kommunens roll

Eda kommun har som fastighetsägare ett ansvar att agera enligt gällande lagstiftning för invasiva växter och ska följa de strategiska dokument som är politiskt beslutade. Eda kommuns kartläggning av invasiva växter, möjlighet att sprida kunskap och bekämpa dessa beskrivs i denna plan.

Den direkta rådigheten innefattar det som kommunorganisationen kan påverka inom den egna verksamheten och kan till exempel vara att kartlägga kommunens fastigheter och bekämpa kända invasiva arter. Kommunen kan sprida information genom kommunens kommunikationskanaler så att den egna organisationen, allmänheten och näringslivet kan fatta kloka och välinformerade beslut. Kommunorganisationen kan också genom påverkansarbete och samarbete verka för en utveckling som ligger utanför kommunens rådighet.

Åtgärdsplanen, som är bilaga 2 till handlingsplanen, ska bidra till kommunens måluppnåelse i enlighet med Hållbarhetsstrategins fokus på hållbart jord- och skogsbruk. Kommunens egen jordbruks ska nyttjas och där så är lämpligt göra insatser för bete och biologisk mångfald som gynnar pollinerare. Kommunen ska även verka för lokal produktion av trävaror genom ett hållbart skogsbruk vilket kan påverkas av invasiva växter. Gynnande av gröna näringar bidrar även till social hållbarhet genom stärkta produktionsvärden, en ökad attraktivitet för landsbygden och förbättrade möjligheter för samhällsservice.

1.3.1 Övergripande mål

Mål och ansvar för Eda kommun som fastighetsägare:

- Samverkar mellan verksamheter med syfte att effektivt bekämpa invasiva växter.
- Aktuell information om var invasiva växter finns på vår mark.
- Ta ställning till vilka växtarter, utöver de arter som är kopplade till lagkrav, som ska bekämpas.
- Följer upp utförd bekämpning av invasiva arter.
- Samverkar med fastighetsägare i närområdet vid bekämpningsåtgärder.
- Följer aktuell utveckling angående lagstiftning och bekämpningsmetoder, och sprider information internt.

De övergripande målsättningarna ovan ska nås med hjälp av den åtgärdsplan som utgör Bilaga 2. Åtgärdsplanens genomförande påverkas av tillgången till resurser och vissa åtgärder är markerade med hänsyn till att de kräver ytterligare finansiering utöver gällande budgetram.

Eda kommun har i förbindelse med utarbetandet av denna handlingsplan genomfört utbildning vid Kommunfullmäktiges sammanträde. I förbindelse med sammanträdet arrangerades ”prata och plocka” där politiker och tjänstepersoner tillsammans handgripligen arbetet med invasiva växter som en del i Miljö- och energiplanens mål om att bekämpa invasiva växter.

2 Kartläggning av invasiva växter i Eda kommun

Förekomsten av invasiva växter har kartlagts på kommunens fastigheter i tre tätortsnära områden under 2022-2024. Inventeringen har gjorts återkommande i växtsäsong till fots. Kartläggningen kompletterar rapporterade fynd i databasen www.artportalen.se, samt tips från allmänheten. Kartläggningen har utgått från inventering av kommunal mark med tätortsnära läge i Koppom, Charlottenberg och Åmotfors, se bilaga 1. De fynd som registrerats finns noterade i samma bilaga.

Figur 1: Utter gav sig till känna vid inventering längs Vrångsälven i Tallmons naturreservat.

Inventeringen bekräftar att invasiva växter är utbredda i kommunens tre tätorter Åmotfors, Koppom och Charlottenberg och kommunen för övrigt. Blomsterlupin och kanadensiskt gullris är allmänt spridd längs vägkanter och i kantzoner. Jättebalsamin förekommer i mindre och större bestånd över hela kommunen men har ej återfunnits i centrala delen av Koppom, vilket är positivt. Parkslide är noterat på flera platser i kommunen och har bekämpats på kommunens egen fastighet i Tallmons naturreservat. Jätteloka är endast känd på en plats norr om Koppom men är annars förekommande i länet, särskilt på väg- och järnvägsbankar, varför det kan förväntas att nya bestånd etableras i framtiden.

2.1 Prioritering av arter och platser för bekämpning

Eda kommun har utifrån nuvarande kunskapsläge sammanställt denna handlingsplan som fokuserar på invasiva växter då kommunen som markägare har rådighet att bekämpa dessa. Bland invasiva växter så prioriteras jättebalsamin och blomsterlupin vilka båda har mycket stor spridning i kommunen och mycket hög risk för invasivitet, samt jätteloka och parkslide vilka också finns i kommunen, samtidigt som de är mycket problematiska. Jättebalsamin och jätteloka är uppförda på EU:s förordning och markägaren är skyldig att bekämpa dessa. Handlingsplanen noterar även utbredd spridning av kanadensiskt gullris som föreslås ingå i kommande nationell förteckning och kan komma få en högre prioritering vid revidering av kommunens handlingsplan.

Invasiva växter bekämpas med fördel med förebyggande åtgärder eftersom deras snabba spridning gör att väl etablerade bestånd är kostsamma att bekämpa samt har stor negativ inverkan på biologisk mångfald och rekreationsvärden. Det ses därför som viktigt att Eda kommun bekämpar även parkslide och blomsterlupin, speciellt på platser med höga natur- eller rekreationsvärden då de förväntas omfattas av kommande nationell förteckning. Handlingsplanen beskriver även kanadensiskt gullris som kan komma att prioriteras längre fram.

Bekämpning är viktigast i områden med höga naturvärden och på de platser som används mycket av barn och unga, samt platser varifrån spridningsrisken bedöms särskilt stor. Även spridningskorridorer så som grönytor eller vägrenar mellan höga naturvärden och rekreationsområden är viktiga att bekämpa för att främja den biologiska mångfalden.

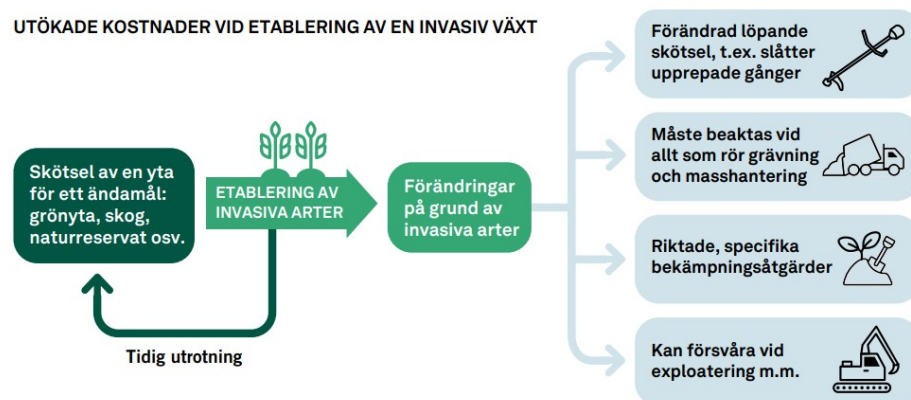
2.2 Metoder för bekämpning

Metoder för bekämpning utvecklas ständigt och det hänvisas främst till Naturvårdsverkets metodkatalog som kontinuerligt uppdateras. Handlingsplanen beskriver dock lämpliga metoder kortfattat. Kommunens egna erfarenheter efter samverkan mellan olika verksamheter synliggörs.

Såväl sommarjobbade ungdomar anställda vid arbete och integration, fastighetsskötsel, avdelningen för kultur och fritid samt Teknik i Väst AB har bidragit med åtgärder och kunskapsdelning för effektiv bekämpning av invasiva växter. Tanken är att handlingsplanen kan vara en första ingång till artbestämning och metoder för bekämpning. I problematiska fall kan verksamheten söka vidare på naturvårdsverkets sidor i samarbete med koordinerande funktion på Eda kommun och Länsstyrelsen i Värmland.

Inom ramarna för LONA-projektet ”Handlingsplan invasiva arter” i Eda kommun har en kartläggning bidragit till djupare kunskap om invasiva växters utbredning i kommunen och de utmaningar som är förbundna med förekomsten av de mest problematiska arterna. Samverkan mellan flera verksamheter internt bidrar till en ökad medvetenhet om invasiva växters spridning, negativa påverkan på biologisk mångfald och behov av fortsatt bekämpning. Eda kommun har även satsat på att informera allmänheten om de vanliga arterna blomsterlupin och jättebalsamin, samt de mycket problematiska arterna jätteloka och parkslide. Vidare har även kommunfullmäktige informerats om verksamhetens arbete och deltagit i praktiska bekämpningsåtgärder av jättebalsamin vilket är viktiga erfarenheter för utformningen av åtgärdsplanen.

Handlingsplanen innehåller en strategi för hur Eda kommun i rollen som fastighetsägare och främjare av biologisk mångfald ska hantera invasiva växter i kommunens grönyteskötsel, skogsförvaltning och naturvård. Det är resurseffektivt att bekämpa bestånd i en tidig fas då växterna invasiva egenskaper annars fort leder till mer komplexa och kostsamma insatser. På sikt kan det leda till att kommunen har låga kostnader för att effektivt bekämpa invasiva växter.

Att tidigt ta bort invasiva arter gör att man slipper en hel del problem och kostnader. Vid en stor etablering av invasiva arter behöver skötseln av området förändras och man måste fokusera på begränsning och bekämpning av den invasiva arten. Områdets ursprungliga värden för till exempel naturvård eller rekreation kan bli lidande. Det kan också bli svårare att exploatera marken.

Figur 2: Kostnader vid etablering av invasiv växt, källa: Naturvårdsverket

3 Beskrivning av prioriterade arter

Nedan följer en kort beskrivning av varför de prioriterade arterna behöver bekämpas, vart de växer och hur de ser ut. Vidare kommenteras olika metoder som kan vara lämpliga att använda beroende på plats och bestånd. Bekämpningsmetoderna kommenteras även utifrån de lokala försök som genomförts av Eda kommun inom LONA-projektet. Uppdaterad och djupgående information om olika bekämpningsmetoder med för- och nackdelar finns att tillgå via "[Metodkatalogen](#)". Ansvariga myndigheter för metodkatalogen är Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Många arter kan bekämpas med kemiska medel men det bör undvikas då det generellt medför en belastning på miljö eftersom det krävs upprepade behandlingar under flera år. Kemiska bekämpningsmedel kan trots det vara både effektiv bekämpning och förhållandevis billigt. Det är nödvändigt att kontrollera aktuell produkt och allmän lagstiftning om kemiska medel bedöms som en aktuell metod i enskilda fall.

3.1 Jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*)

Denna växt är uppförd i EU:s förordning som innebär att markägaren måste bekämpa den och den får inte spridas. Jättebalsaminen utkonkurrerar inhemska växter och kan dessutom vara så attraktiv för pollinerande insekter att andra växter får svårt med sin pollinering. Den bildar även täta bestånd som hindrar friluftsliv. Då jättebalsaminen utkonkurrerar all annan växtlighet och endast har ett rotsystem som är ytligt och vissnar ned på hösten kan plantan öka risken för erosion, speciellt längs strandkanter.

Figur 3: Illustration: Naturvårdsverket

Jättebalsaminen är en ettårig blomma som kan bli upp till 2.5 meter hög. Blommorna är stora, rosa, lila eller vita. Stjälken är kantig och den är lätt att dra upp med rötterna. Bestånden trivs på fuktig mark med solinsläpp. I Eda kommun växer den gärna i vägdiken, längs vattendrag, i gallrade skogsbestånd och intill trädgårdar. Eftersom jättebalsaminen är ettårig sprider den sig med frö från år till år. Fröna slungas ut från de mogna frökapslarna upp till flera meter och det bidrar till dess höga spridningsförmåga. Fröna sprids även effektivt via vatten och bestånd nära vatten är därför viktiga att prioritera bekämpning av. En annan vanlig spridningsväg är via trädgårdsavfall där frön eftermognar då växtdelar lämnas på kompost eller utanför tomten. Frön kan även spridas med maskiner så som skogsmaskiner eller grävmaskiner.

3.1.1 Metoder för bekämpning av jättebalsamin

Rottryckning

Plantorna är enkla att dra upp med rötterna men de kan vara oerhört många i tät vegetation. Eftersom bestånden ofta är täta och plantor spirar i olika takt kommer insatsen behöva göras flera gånger under sommaren på stora bestånd. Insatsen behöver även följas upp kommande år för att hindra eventuella frön som ligger i jorden och spirar. Det är effektivt att ta en stor andel av de stora plantorna tidigt på säsongen och därefter följa upp med en insats några veckor senare som tar de plantor som varit för små att upptäcka vid det första tillfället.

Plantor som rottrycks före de gått i blom kan med fördel läggas luftigt på risbädd utan markkontakt för att undvika transport av stora mängder växtmaterial enligt Eda kommuns erfarenhet. Sommarjobbande ungdomar kunde på ett par arbetsveckor dra upp stora mängder jättebalsamin och lägga att torka före de gått i blom. Den tidiga insatsen är effektiv eftersom det minimerar behovet för transport men kräver uppföljning då många nya plantor spirar senare under växtsäsongen. Särskilt i områden med mycket ris på marken eller tät vegetation blir plantor synliga först förhållandevis sent på växtsäsongen. Då plantorna gått i blom måste de samlas i förslutna plastsäckar och lämnas till energiåtervinning.

Grästrimmer

Större bestånd jättebalsamin kan slås med grästrimmer när underlaget tillåter. Insatsen behöver kombineras med rottryckning för att förhindra att plantor som rotat sig på nytt, eller andra plantor blommar i efterhand. Insatsen måste göras förhållandevis tidigt på säsongen före plantorna går i blom för att undvika att frön eftermognar.

Som referens röjdes 150 meter med täta bestånd jättebalsamin med grästrimmer i ett dike mot jordbruksmark. Sträckan kunde efterplockas av av politiker och tjänstemän under cirka 20 arbetstimmar. Endast enstaka plantor hade slagit rot på nytt men det var stort behov att rottrycka plantor som växte i buskage eller kunnat spira efter den

första insatsen. Se även bekämpningsmetod för blomsterlupin för ytterligare erfarenheter från Eda kommun.

Bete

Jättebalsaminen kan betas och trampas ned i områden som inte är direkt blöta. Det är dock viktigt att tänka på risken för erosion. Även bete bör kompletteras med rottryckning för att säkerställa att inte enstaka plantor tillåts gå i frö. Betessläpp behöver ske före plantorna går i blom. Insatsen bör följas upp under ett par års tid även om jättebalsamin saknar en långlivad fröbank.

Bränna

Jättebalsamin och gräs kan brännas tidigt på säsongen under förutsättning att metoden är tillåten enligt kommunens lokala regler för platsen. Större eldar som hygges- och naturvårdsbränningar ska anmälas till räddningstjänsten.

Figur 4: Jättebalsamin vid inventering i Sköttvika, Åmotfors.

3.2 Blomsterlupin (*Lupinus polyphyllous*)

Blomsterlupin är en problematisk invasiv växt eftersom den fort sprider sig och där den är etablerad tränger undan inhemsk flora och varierade växtlighet. Eftersom lupiner är kvävefixerande bidrar de till att näringsinnehållet i marken ökar vilket är negativt med tanke på biologisk mångfald.

Blomsterlupinen växer vanligen i stora bestånd på näringsfattiga vägkanter och banvallar men kan även anpassa sig till blötare marker.

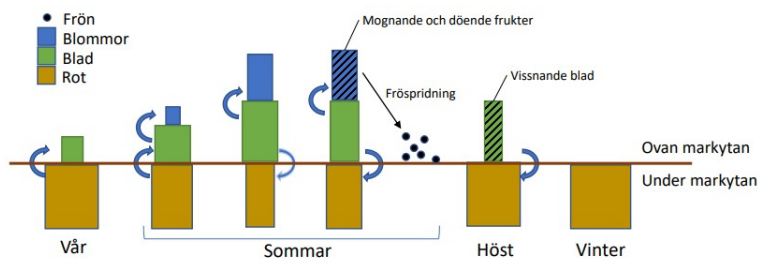
Figur 5: Illustration: Naturvårdsverket

Blomsterlupinens blommor är vanligen blå eller lila men skiftar i färg. De sitter i en lång spira och den fleråriga växten kan bli upp till en meter hög. Den kan lätt förväxlas med sandlupin som även den är en invasiv art. Sandlupinen är dock långhårig och har vanligtvis en grenad stjälk.

Blomsterlupin sprider sig genom frön eller rotskott. Arten sprids lätt längs vägkanter då plantor med mogna frön slås och sprids längs vägrenarna.

I Eda kommun förekommer blomsterlupinen allmänt. Den finns även vid naturreservat, i barns utemiljöer och vid andra populära grönområden.

Schematisk årcykel hos blomsterlupin

Liksom hos många andra perenner med rötterna som huvudsakliga lagringsorgan, stödjer blomsterlupinens rotsystem plantans tillväxt under våren. Detta sker genom transport av energirika ämnen och mineralnäringsämnen från rotsystemet till plantans överjordiska delar. Som konsekvens töms rotsystemets resurser och näringsinnehållet i roten, och är som lägst kring den huvudsakliga blomningstiden. När bladen är fullt utvecklade bedriver de fotosyntes och stödjer tillväxten av blomställningen, samt fröutvecklingen och frömodnaden. När fröerna har släppts från plantan transporteras fotosyntesprodukter främst ner till roten, där de lagras under vintern.

© Lutz Eckstein, KaU

Figur 6: Årcykel blomsterlupin, källa: Eckstein, Lutz (2024), Karlstad universitet

3.2.1 Metoder för bekämpning av blomsterlupin

Rotdragning

Enstaka lupiner kan med fördel grävas upp med rot och plockas för hand. Detta är särskilt lämpligt om jorden är sandig och lätt att gräva i. Åtgärden måste följas upp, då frön i jorden kan spira kommande år. Metoden leder till utrotning men är arbetsintensiv. I Eda kommun är det förhållandevis enkelt att gräva i sandig jord, exempelvis vid Tallmon medan jord med lera och mycket sten är tyngre så som vid dagvattendammen sydväst om Gärdesskolan.

Grästrimmer

Täta bestånd kan slås med grästrimmer. Åtgärd sker två till tre gånger per växtsäsong, första gång före blomning då rotsystemet har som minst lagrade resurser, se figur 4. Observera att beståndet kommer gå i blom flera gånger under en växtsäsong. Metoden upprepas genom flera år. Växtmaterial samlas ihop och transporteras bort för att undvika övergödning och spridning av frön. Metoden kräver kontinuitet men är enkel att använda över stora ytor. Det krävs tillräckliga kunskap och skydd för utkast vid användning av grästrimmer.

Röjsåg

Täta bestånd med uppslag av sly eller ojämnt underlag slås med fördel med

röjsåg. Åtgärden genomförs på samma sätt som med grästrimmer men kräver certifierad personal. Uppskattningsvis slår en erfaren person 400 m² per timme i sluttande terräng enligt erfarenhet från skötsel av biodammen i Tallmon naturreservat. Røjning och bortforsling av eventuellt sly tillkommer.

Jordfräs

Blomsterlupin har ett perenn rotsystem där tillväxtpunkten sitter vid rothalsen, som är de översta 5-10 cm av rotsystemet. Lupin kan därför bekämpas med jordfräs som förstör tillväxtpunkten då de inte har jordskott i marken som kan växa ut till nya plantor. Metoden är dock inte testad i stor utsträckning och riskerar att aktivera vilande fröer i marken. En insats måste därmed följas under flera år.

Bete

Metoden är förhållandevis billig men kräver bete under lång period då frön kan ligga årtionden i vila. Enligt metodkatalogen måste betetrycket vara 1,3 djur per hektar och släppet måste ske tidigt på säsongen, senast före blomning. Metoden anses som bra för spridningsbegränsning men kan påverka annan flora negativt.

Figur 7: Bekämpning av blomsterlupin i Tallmons naturreservat

3.3 Jätteloka (*Heracleum mategazzianum*)

Jätteloka skapar heltäckande bestånd där all annan växtlighet skuggas ut. Den är dessutom mycket giftig så att växtsaft i kombination med solljus kan orsaka allvarliga brännskador på huden av den som varit i kontakt med jätteloka.

Arten föredrar näringsrika jordar med riklig tillgång på vatten så som vägkanter, skogsbryn och övergivna ängsmarker. I västra Värmland finns enstaka populationer. I Eda bekämpas nu en population vid vändplanen av en skogsbilväg och en annan i en dikesren är bekämpad sedan tidigare.

Figur 8: Illustration: Naturvårdsverket

Jättelokan kan bli väldigt stor med vita blommor, ibland 3 meter eller ännu högre. Bladen är mycket stora och vegetativa med två par tandade småblad som är utdraget spetsiga. Stjälken är 5-10 cm tjock, ihålig och med tydliga längsgående räfflor. Stjälken har ofta röda fläckar. Jättelokan förväxlas lätt med tromsölokan som även den är en invasiv art. Jättelokan kan även förväxlas med inhemska björnlokor eller strätta, vilka dock är betydligt mindre.

Jättelokan växer till under flera års tid och blommar därefter en gång innan den dör. Spridningen är därmed beroende av att den sätter frö. Frö riskerar att spridas via vatten eller genom att jordmassor flyttas.

Varning för giftig växtsaft. I kombination med solljus kan allvarliga brännskador orsakas på hud eller ögon. Använd täckande klädsel av vattentätt tyg och skydd för ögonen. Om du får växtsaft på dig bör du genast tvätta bort det och området skyddas från solljus i minst två dagar eller en vecka vid hudirritation med rodnad och blåsor. För mer info se "Bränd av björnloka eller jätteloka" på www.1177.se.

3.3.1 Metoder för bekämpning av jätteloka

Uppgrävning

Små individer kan tidigt på växtsäsongen grävas upp med rötterna. Plantorna läggs på tork ovan jord. Insatsen bör genomföras flera gånger under en växtsäsong då frön kan spira vid olika tidpunkt. Metoden behöver följas upp kommande år då vilande frön kan spira i samma område. Metoden är arbetsintensiv men effektiv på små områden. Viktigt är att använda skyddsutrustning men skydd för ögon och bar hud. På ett försöksområde i kommunen på ca 16 kvadratmeter grävdes alla 25 plantor upp med 30 minuters insats under maj månad och upprepades med samma tidsåtgång under juni. Inga nya plantor spirade senare under samma växtsäsong.

Rotkapning

Plantorna kapas med spade under marknivå. Växtdelar läggs att torka. Metoden är snabb men kräver tät uppföljning då plantan kan spira på nytt. Se behov för skyddsutrustning ovan. På en yta, intill samma referensområde område som ovan, kapades ca 50 plantor i början av maj. Åtgärden upprepades under juni, juli, augusti och september. Antalet plantor minskade kraftigt men nya plantor spirar genom växtsäsongen.

Täckning

Arten kan kvävas genom att området täcks med markduk på våren. Var uppmärksam på att jordavfall hanteras försiktigt så att inte frön sprids vidare.

Bete

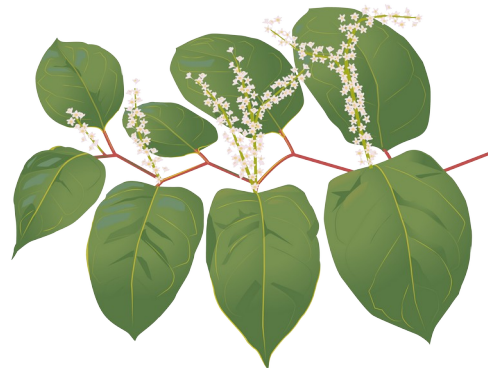
Raser med mörkt pigment runt munnen av grisar, nötkreatur, får eller getter kan användas i områden som inte är direkt blöta. Det mörka pigmentet gör djuren mindre känsliga för de fototoxiska ämnena hos jättelokan. Det krävs ett förhållandevis högt betetryck vilket kan påverka annan flora negativt. Åtgärden bör sättas in tidigt på säsongen innan plantor växt sig stora. Eftersom fröer i jorden kan aktiveras måste insatsen följas upp under flera år.

Figur 9: Rotkapade plantor av jätteloka

3.4 Parkslide (*Reynoutria japonica*)

Parkslide är en av de mest problematiska invasiva växterna eftersom ytterst små rotfragment krävs för att den ska kunna etablera sig och den kan etablera sig på vitt skilda markförhållanden. Den konkurrerar effektivt ut andra arter och med sina djupa rötter kan näring lagras så att den kan återetablera sig även om ytliga rötter tagits bort. Den har hög tolerans för bekämpning av kemiska medel och kan skjuta sidoskott långt från huvudplantan. Parkslide bör därför hanteras mycket försiktigt.

Figur 10: Illustration: Naturvårdsverket

Arten trivs i många olika miljöer och har i Sverige blivit introducerad som trädgårdsväxt. I Eda kommun finns parkslide bland annat i vägrenar där den riskerar att spridas om växtdelar sprids vid ovarsam hantering.

Parkslide är en storsväxt och flerårig ört med ett bambuliknande växtsätt. Den kan bli 50-250 cm hög. Stjälken är grov och ihålig och något förvedad. Den är ljus grön eller rödbrun, ofta med rödaktiga fläckar och växer upprätt med riklig grenighet. Bladen är brett äggrunda, 5-15 cm med tydlig spets och rak bas. Parkslide i Sverige förökar sig via delar av rot eller stam. Det kan krävas ytters små bitar för att nya plantor ska kunna etablera sig. Växten kan spridas från trädgårdar eller efter att avfall dumpas. Vi riskerar även att sprida den genom att jordmassor som innehåller delar flyttas, fragment fastnar på skor, däck eller maskiner eller genom oförsiktighet vid bekämpning så som vid slåtter av vägrenar. Plantan kan även skicka egna jordskott eller spridas om växtdelar transporteras med vatten.

3.4.1 Metoder för bekämpning av parkslide

Bekämpning av parkslide ska ske ytterst varsamt eftersom små fragment av rottdelar kan sprida beståndet till nya platser.

Vid många tillfällen kan det därför vara lämpligt att låta beståndet med parkslide vara eftersom en felaktig insats kan förvärra problemet.

Slätter med uppsamling av växtdelar

Nedklippning av beståndet måste ske med täta intervall för att beståndet inte ska hinna samla energi i rotsystemet. Det innebär minst en gång per månad genom hela växtsäsongen. Det är då av yttersta vikt att växtdelar samlas in och redskap rengörs. Växten kan skicka ut nödskott flera meter från moderplantan som reaktion och det krävs därmed noggrann uppsikt.

Värmebehandling

Det finns aktörer som bekämpar parkslide med hjälp av uppvärmning. Jordmassan värms upp eller hett vatten sprutas in i växten för att döda cellerna. Metoden är förhållandevis ny och det finns begränsad dokumentation av resultat samt utmaningar i att säkerställa att alla delar i rotsystemet utplånas.

Täckning med markduk

Beståndet täcks med en markduk som sträcks 3-4 meter utanför beståndsgräns och avslutas med en grävd färra på ca 50 cm

djup. Om duken behöver skarvas måste producentens anvisningar följas. Före duken plattas området till och det är viktigt att alltid lägga all jord inåt för att minska risken för spridning via rottdelar. Markduken täcks med minst 20 cm massa som kan planteras med gräs eller blommor. Massorna hindrar parksliden att lyfta upp duken. Buskar och träd ska undvikas med tanke på rotsystem. Området runt den täckta ytan behöver övervakas för att säkerställa att inte beståndet lyckas sprida sig genom rotskott. Metoden har potential att kapsla in plantan. Rotsystemet kommer dock överleva en längre tid och det är viktigt att ha en strategi i fall nya skott dyker upp. Täckningen passar endast i öppen mark eftersom det annars är svårt att lägga markduken tillräckligt tätt runt eventuella träd eller markformationer.

Eda kommun har bekämpat ett bestånd med parkslide i Tallmons naturreservat. Efter nedklippning har området täckts med markduk klass 3 samt 30 cm stenkross. Området är med ett par meters buffert omgrävt med ett 50 cm djupt dike som duken är lagd ned i. Observera att åtgärden kräver uppföljning under flera år för att kontrollera att rotskott inte lyckas ta sig igenom duken eller ut på sidan.

3.5 Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*)

Kanadensiskt gullris kan bli upp mot två meter hög och har i många tillfällen spridit sig på öppna sandig marker eller tidigare jordbruksmark där den konkurrerar ut de mer lågvuxna blommor och gräs som annars hade vuxit där. Arten är spridd i stora delar av Sverige och vanligt förekommande även i Eda kommun.

Arten ha en tendens att etablera sig på torra och näringsfattiga marker som haft en hög biologisk mångfald men i dag är starkt på tillbakagång som följd av rationalisering inom jordbruket.

*Figur 11: Illustration:
Naturvårdsverket*

Den omfattas för närvarande inte av någon lagstiftning men utreds för nationell lagstiftning och förekomster bör rapporteras. Växten blir stor, från 50 till 200 cm hög. Den kännetecknas av otaliga små gula blommor på toppen. Bladen är sågtandade, långsmala och sitter direkt på stammen.

Kanadensiskt gullris sprids främst med luftburna frön men även med små fragment av jordstammen. Den har historiskt varit en prydnadsväxt i trädgårdar och sedan spridit sig till jordbruksmarker som i dag ofta inte hålls i hävd. Eftersom den även kan spridas via rotdelar innebär det att flyttade massor kan bidra till spridning. Rotdelar kan lätt följa med vid maskinell slåtter och det är därför viktigt att spola av redskap efter användning. Kanadensiskt gullris kan förväxlas med Höstgullris som även den är en invasiv art med liknande egenskaper. Den kan även förväxlas med den inhemska arten gullris som dock är betydligt lägre och har något bredare blomställningar. Det förekommer dock hybrider där arterna växer tillsammans.

3.5.1 Metoder för bekämpning av kanadensiskt gullris

Slåtter med uppsamling av växtdelar

Etablerade bestånd kan bekämpas med slåtter som utförs minst två gånger årligen. Växtdelar bör samlas upp för att hindra spridning via rottdelar. Frön kan även efter mogna varför det är viktigt att samla in växtdelarna om de hunnit gå i blom. Bästa tidpunkt är maj och augusti. Metoden kan med fördel kombineras med insådd av inhemska arter i områden nära infrastruktur där kanadensiskt gullris är vanligt förekommande. Då metoden kräver återkommande insatser medför det på sikt höga kostnader.

Markbearbetning

Större bestånd kan bekämpas med plog eller harv. Resultatet är beroende på av vilka andra arter som är etablerade och därmed osäkert.

Uppgrävning

Mindre bestånd kan grävas upp manuellt. Rottdelar måste dock hanteras korrekt för att undvika spridning vid flytt av jordmassor eller att plantorna spirar på nytt. Rötterna kan enligt metodkatalogen torkas eller komposteras. Uppgrävning bedöms effektiv vid hantering av små bestånd.

4 Avfallshantering av invasiva växter

Invasiva växter ska som regel lämnas till återvinningscentral i väl förslutna påsar. Det är ett mål i Eda kommuns avfallsplan att spridning ska motverkas genom korrekt avfallshantering.

Mindre mängd växtdelar kan slängas i slutna påse i facket för restavfall i ditt avfallskärl, större mängder lämnas i tätslutande säck vid Lundens återvinningscentral. Var mycket försiktig vid förflyttning av växt- och rotdelar för att undvika spridning!

Figur 12: Jättebalsamin för transport till återvinningscentral

5 Vidare arbete utifrån tillgängliga resurser

Servicenämnden har som förvaltare av kommunens fastigheter det övergripande ansvaret att se till att invasiva växter inte förökar sig och sprids i enlighet med EU:s förordning och kommande svensk förteckning. Kommunen är också beroende av effektiv samverkan där flera verksamheter bidrar för att uppnå kommunens miljömål och gällande lagstiftning. Planerade åtgärder finns samlade i bilaga 2.

Flera viktiga insatser för att motverka invasiva växter kan göras inom innevarande budgetram. Det kräver att samhällsbyggnad rapporterar pågående arbete till politiker, arrangerar event och insatser, samt är primär kontakt för allmänhetens frågor. Arbetet bör bedrivas med stöd av en grupp nyckelaktörer tvärs över kommunens verksamheter så som fastighetsbolag, Miljö- och byggavdelningen, Teknik i Väst, samt kommunledningsstaben där funktionen Hållbarhetsstrateg är ett viktigt stöd i arbetet. Samhällsbyggnad behöver hålla kommunens kartunderlag uppdaterade och har i dag en resurs som bidrar med viktig insats för naturvård i Tallmons naturreservat.

Arbete och integration respektive Eda bostad AB kan fortsätta bekämpningsinsatser enligt de modeller som utvecklats under projektperioden men omfattningen är beroende av tillgängliga resurser. Möjligheten att söka statlig finansiering som varit framgångsrikt under år 2024 är osäker för kommande år. Medel för att arrangera ungdomsjobb sommartid kan också variera utifrån budget.

För mer kraftfullt bekämpande av invasiva växter i enlighet med Eda kommuns ansvar som fastighetsägare behöver en koordinerande roll tillsättas. I detta exempel för att påvisa möjliga kostnader antas 50% tjänst, men rollen kan naturligtvis göras större om ansvaret breddas eller något mindre med en sänkt ambitionsnivå. Det bedöms oavsett som en viktig funktion för att ta hand om viktiga åtaganden för att nå mål inom ekologisk hållbarhet och kunna genomföra praktiska insatser i ett tidigt skede då kostnaderna för invasiva växter ökar kraftigt om åtgärder sätts in för sent. Kommunekolog/naturvårdshandläggare 50% tjänst, ca 300 000 per år i löneandel, årlig budget för mindre åtgärder, nödvändig utrustning, drivmedel, expertiskonsultation vid utredning och liknande på 100 000 tillkommer för att möjliggöra praktisk och effektiv löpande arbete. Större insatser som föreslås i åtgärdsplanen kräver ytterligare äskande.

Åtgärdsplanen pekar ut ett flertal projekt som är viktiga att genomföra för att bekämpa invasiva växter, så som jättebalsamin vid Älvgården i Åmotfors, gamla snötippen i Tallmon och gamla vattenverket i Charlottenberg. Kostnaden för dessa projekt går inte att uppskatta före möjliga alternativ granskats närmare och det kommer därmed krävas separata äskanden för att finansiera dessa.

Handlingsplanen med åtgärder behöver utvärderas under 2026 och revideras under 2027 för att fungera aktivt i kommunens långsiktiga arbete med invasiva växter.

Åtgärder enligt handlingsplanen lyfts två gånger per år (februari och september) i nämnder/utskott/styrelse. Verksamheter redovisar sina åtgärder i den årliga verksamhetsberättelsen för att påvisa kommunens arbete med att nå en ökad ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

6 Referenslista

Underlaget till texterna är hämtade från flera källor.

Här listas några länkar och rapporter som utgjort underlag till planen.

Naturvårdsverket, www.naturvardsverket.se

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten, [Metodkatalogen \(invasivaarter.nu\)](http://Metodkatalogen.invasivaarter.nu)

Sveriges miljömål, www.sverigesmiljomal.se

IPBES, plattform för biologisk mångfald, [IPBES Home page | IPBES secretariat](http://IPBESHomepageIPBESsecretariat), www.ipbes.net

Värmlandsstrategin, <http://varmlandsstrategin.se>

Miljööverenskommelser i Värmland, [Miljööverenskommelser i Värmland | Länsstyrelsen Värmland](http://MiljooverenskommelseriVarmlandLansstyrelsenVarmland)

Bilagor

Bilaga 1 – Kartor inventerade tätortsnära områden samt registrerade fynd

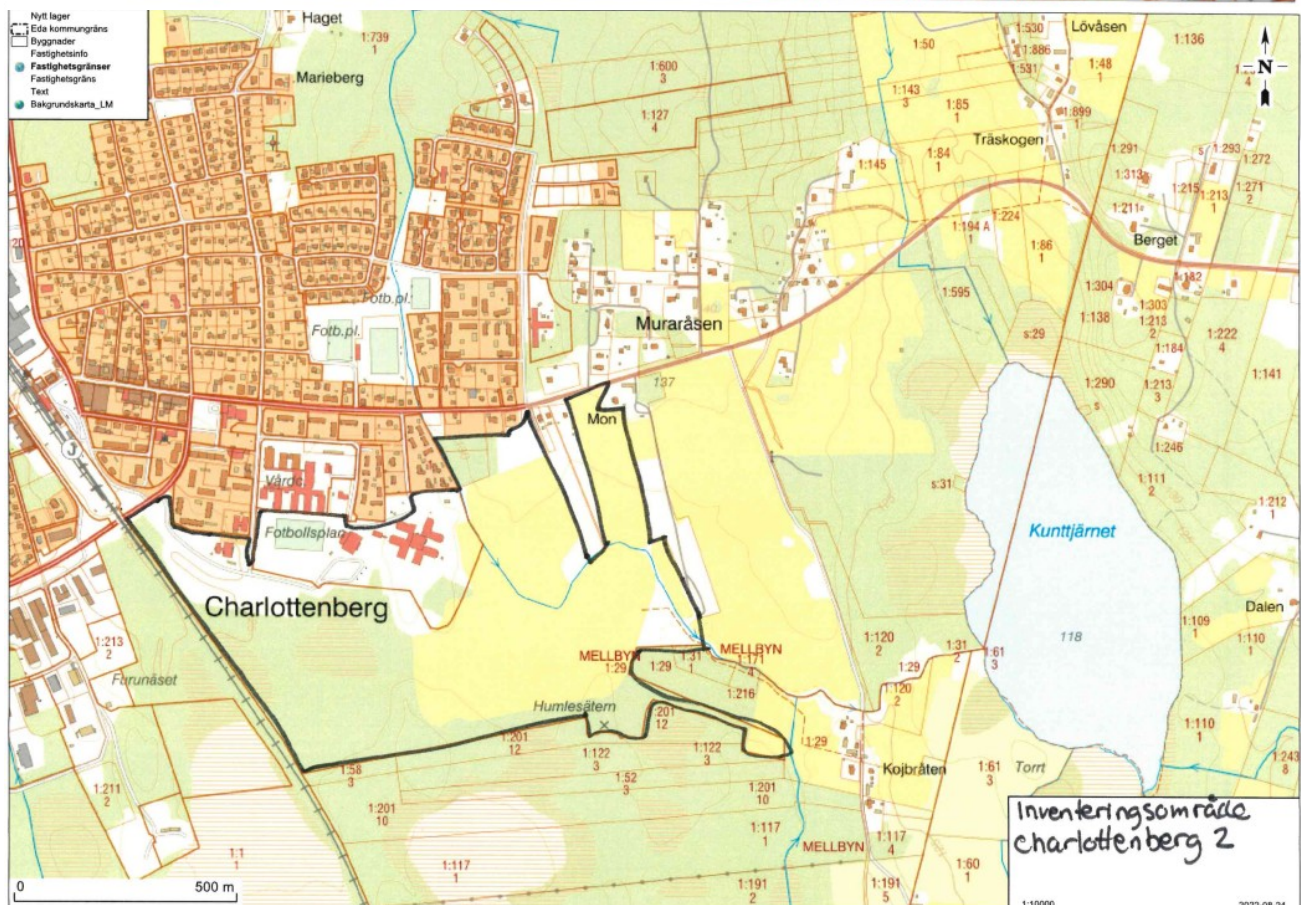
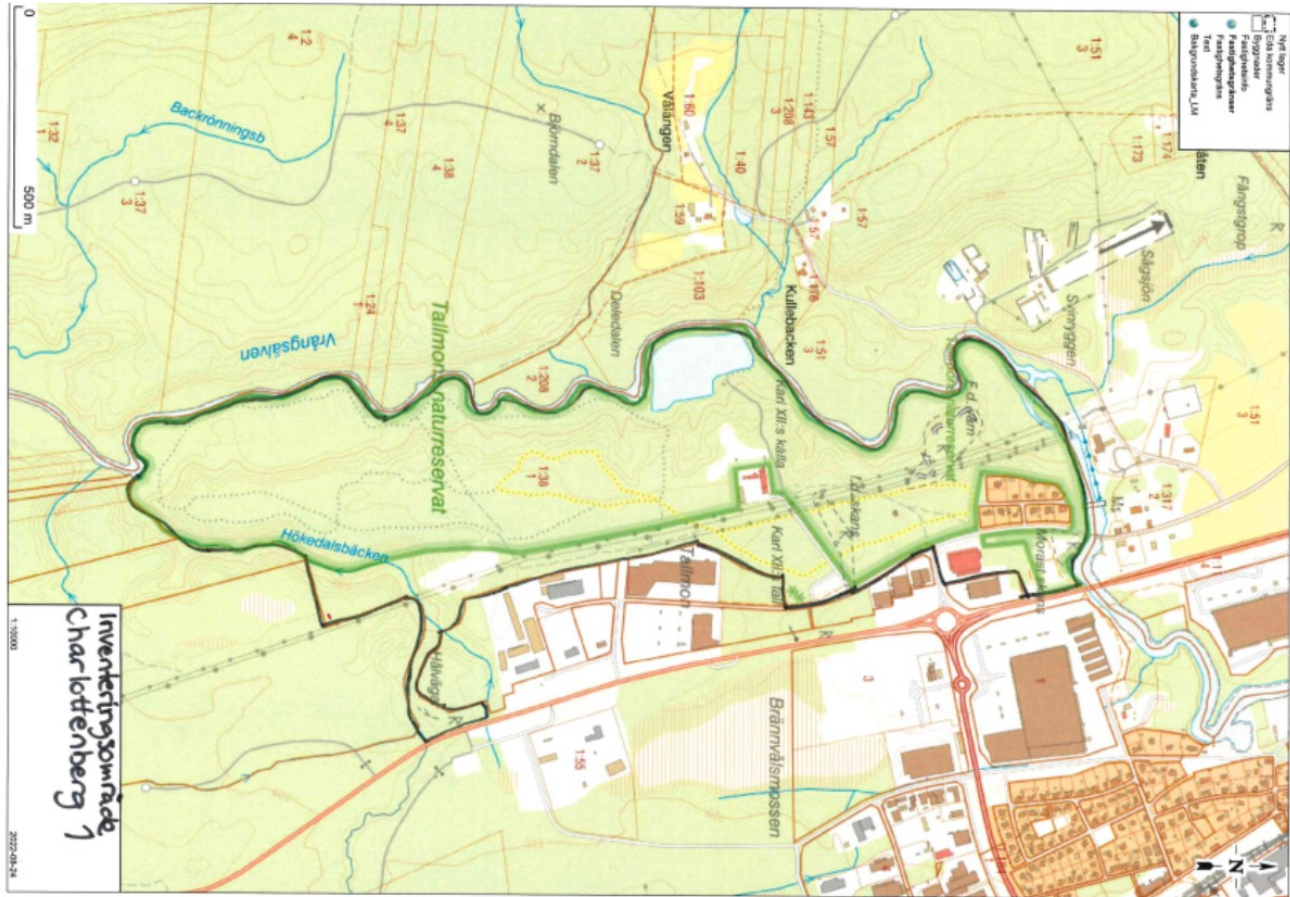
Bilaga 2 – Åtgärdsplan invasiva växter

Bilaga 3 – Rutin för Eda kommuns verksamheter – fynd av invasiva växter

Bilaga 4 - Försiktighetsmått för entreprenör vid markarbeten

Bilaga 1. Beskrivning av miljöpåverkan och miljöbedömning

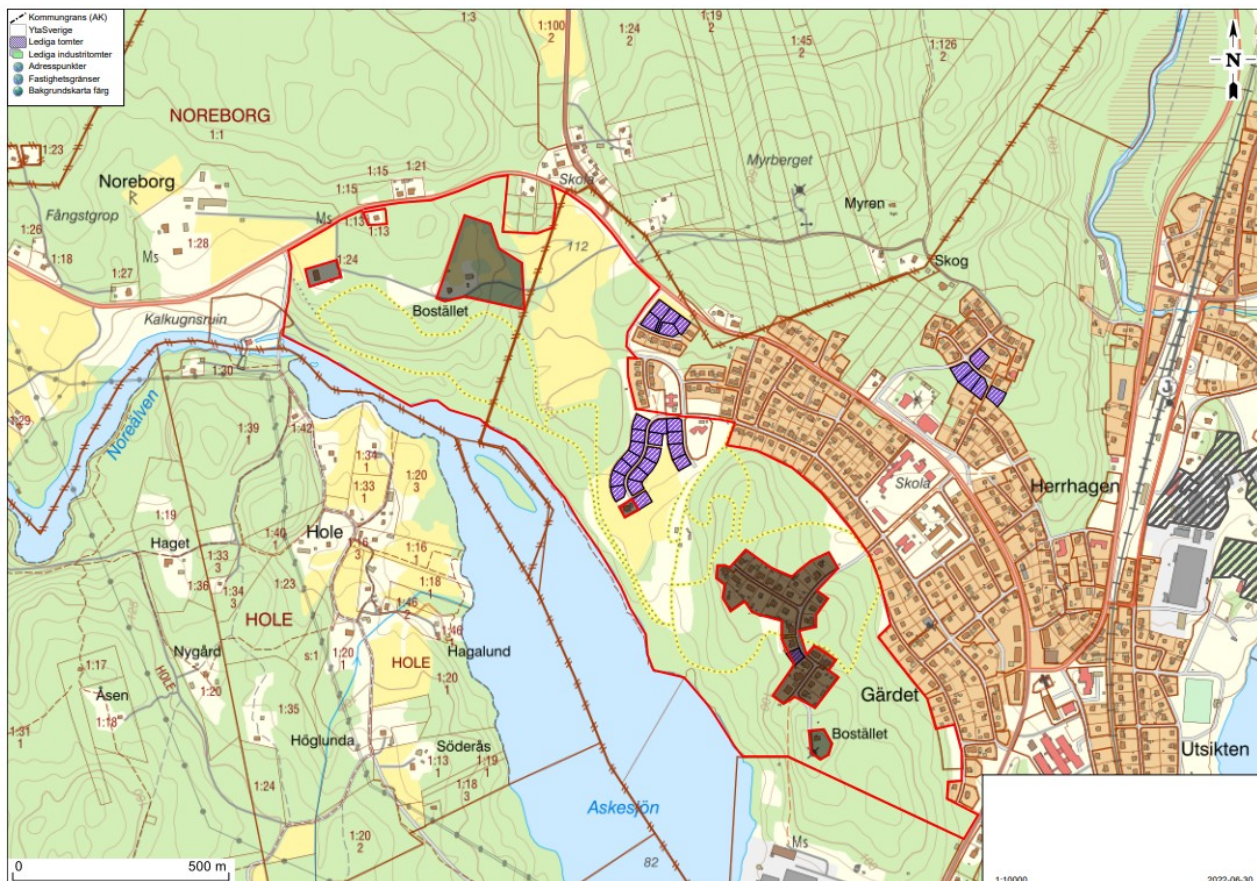
Charlottenberg, områden för inventering markerade

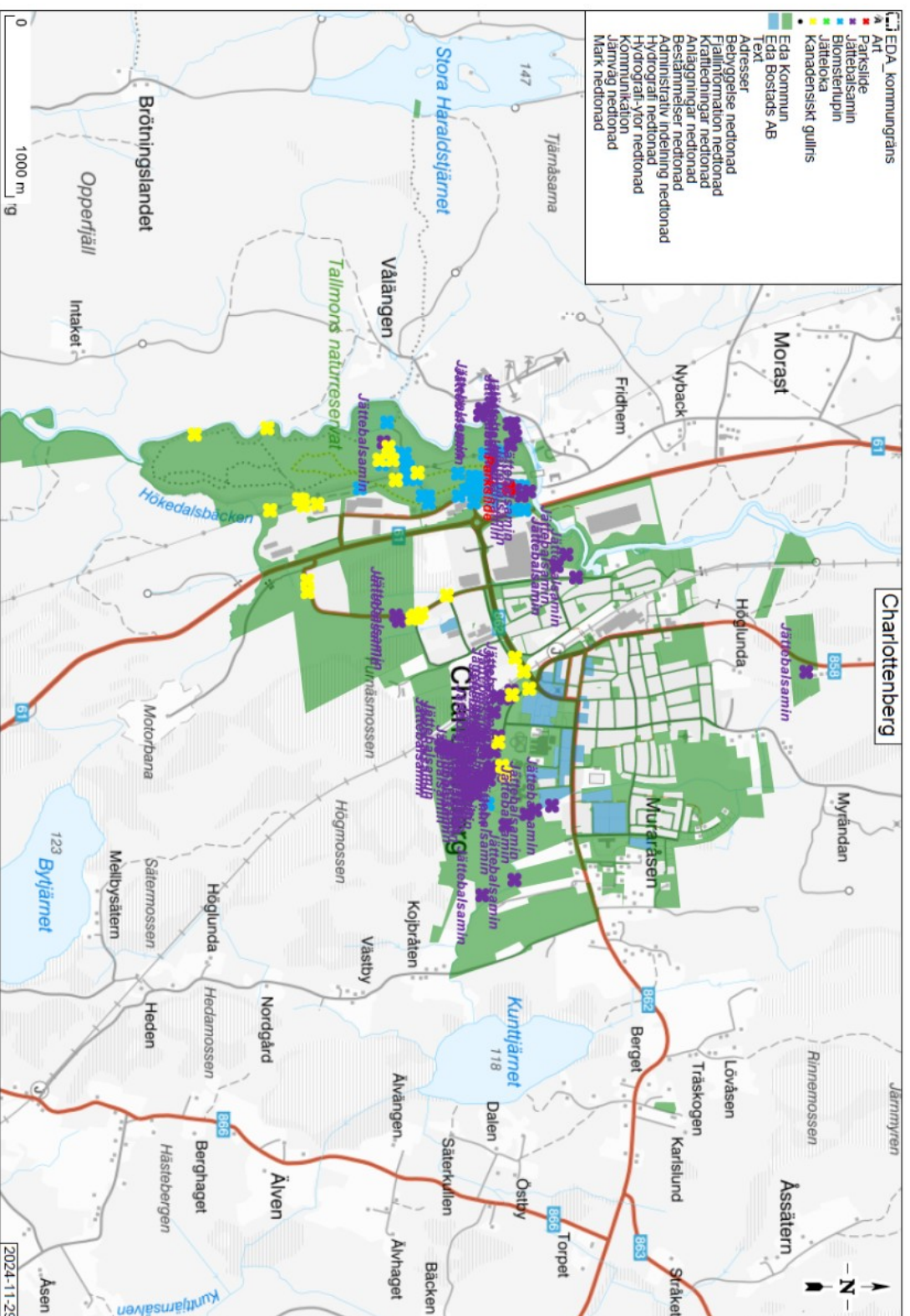

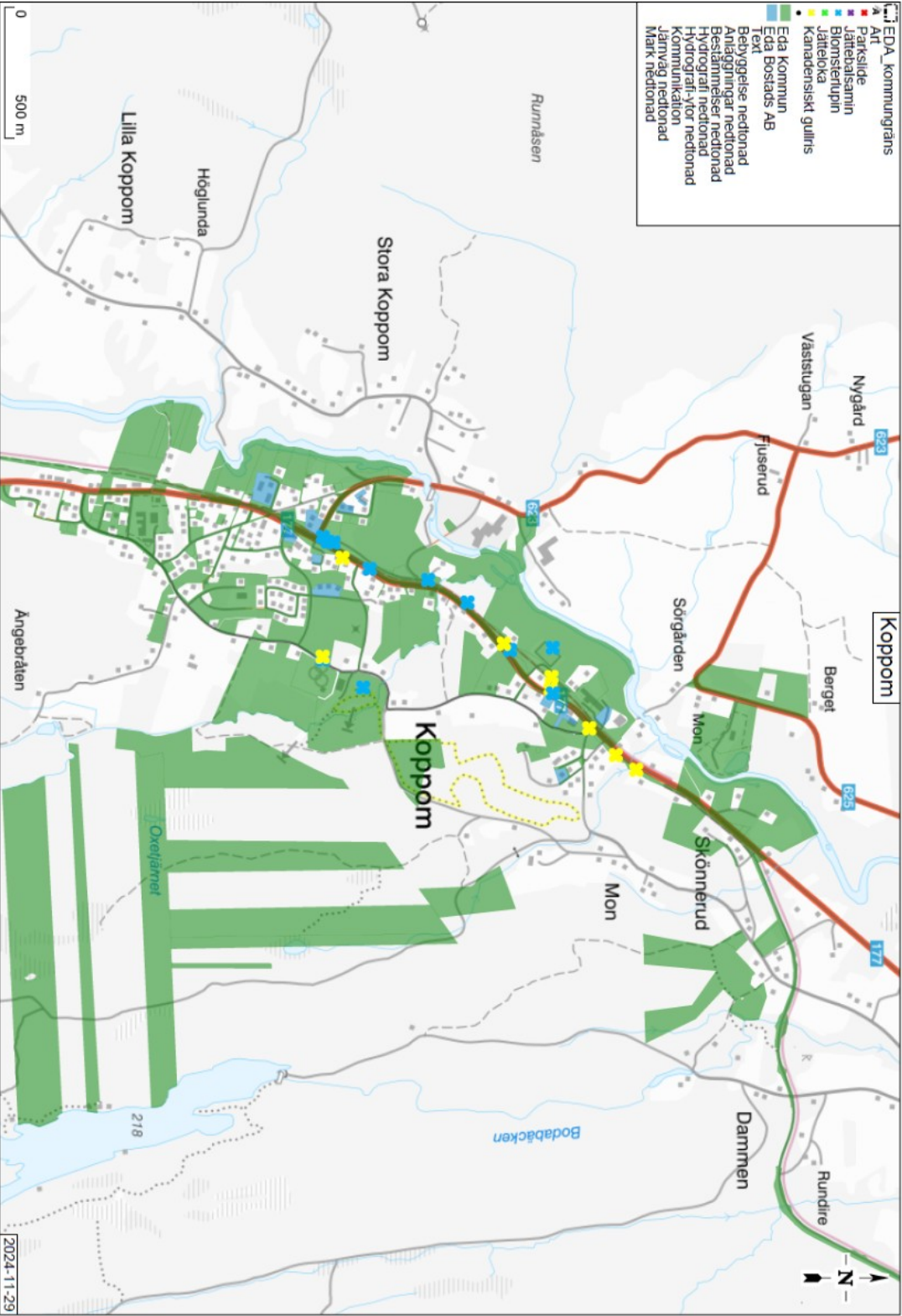
Koppom, områden för inventering markerade

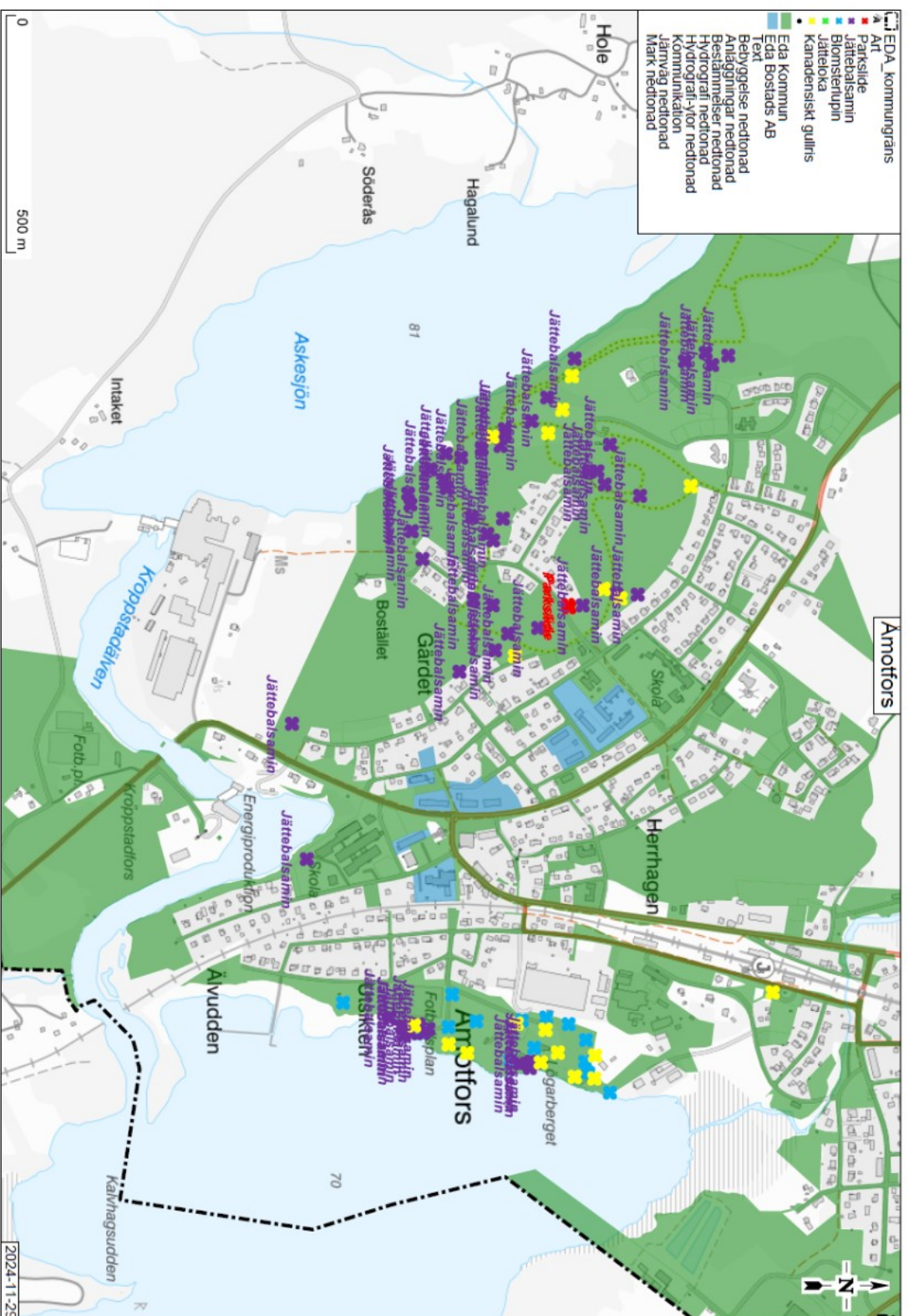

Åmotfors, områden för inventering markerade

Bilaga 2 – Åtgärdsplan till Handlingsplan invasiva växter

Teckenförklaring

EBAB – Eda Bostads AB

MoB - Miljö- och byggavdelningen

SB – Samhällsbyggnad

TIA – Turism, information och administrativa avdelningen

UE – Upphandlingsenheten

Gul – beslut i Miljö- och energiplan, tillämpat på invasiva växterna

Orange – kräver budgetäskande eller extern finansiering

Grön – genomförbart inom befintlig budget

Åtgärdsplanen ska bidra till att nå de övergripande mål Eda kommun har för att bekämpa invasiva växter vilket är ett åtagande enligt Eda kommuns Miljö- och energiplan. Åtgärder rapporteras med hjälp av GHPE-modellen som visar om respektive åtgärd är genomförd, halvvägs, påbörjad eller ej påbörjad.

	Åtgärdsplan						
1	Ökad kunskap och styrning för ett effektivt arbete med invasiva växter i kommunen						
	Åtgärd	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE
1A	Säkerställa en koordinerande resurs för kommunens arbete med invasiva växter.	En samordnande resurs krävs för att kraftfullt följa upp och utveckla kommunens arbete med invasiva växter. Resursen kan initiera större projekt, på egen hand genomföra praktiska åtgärder och följa upp utförda insatser. Det är nödvändigt att sprida aktuell kunskap till berörda verksamheter och bistå i uppföljning av bekämpningsåtgärder.	Resursen bistår ansvarig verksamhet vid bekämpningsinsatser, utvärdering och rapportering. Resursen tar ansvar för kommunikation till allmänheten och politiken. Bistår respektive verksamhet i att utarbeta årshjul för rapportering till respektive politisk instans.	Äskas i kommande budgetprocesser.	SB	Beroende av ställningens omfattning.	
1B	Arbetsgrupp invasiva växter	Samhällsbyggnad eller koordinerande funktion samlar berörda aktörer med stöd av funktionen hållbarhetsstrateg. Samhällsbyggnad inklusive fritid och kultur, arbete och integration, Teknik i Väst (gata och avfall), hållbarhetsstrateg, Miljö- och bygg samt skogförvaltare för ett brett kunskapsutbyte.	Arbetsgruppen bidrar till att kunskap om invasiva växter är aktuell i berörda verksamheter och i kommunen arbetar aktivt med registrering av nya fynd och prioritering av åtgärder. Gruppen har stöd av "Rutin för Eda kommuns verksamheter, fynd av invasiva växter".	Arbetsgruppen rapporteras två gånger årligen i samband med åtgärdsplanen.	SB	Sammansatt av befintliga resurser.	
1C	Årligt politikerevent	Invasiva arter som sprids i naturen är ett stort hot för	Eventet arrangeras av koordinerande	Genomförd	SB	Kräver	

		vår inhemska biologiska mångfald. Att bekämpa de invasiva arterna kräver resurser och kunskap. Genom att politik, allmänhet och berörda tjänstepersoner deltar i en fältdag ökar förståelsen för det arbete som behöver ske för att bromsa spridningen och hotet som de invasiva arterna medför.	resurs. Under 2024 inom LONA-projektet arrangerades "prata och plocka" där tjänstepersoner och politiker rottryckte jättebalsamin. Event kan utformas i förbindelse med bekämpningsinsatser. Information om bl.a. fastighetsägarens ansvar och metoder för bekämpning och hantering av växtrester.	aktivitet		tillsättning av koordinerande roll.	
1D	Rutin för registrering av invasiva växter och försiktighetsåtgärd vid markarbeten i område med invasiva växter	Markarbeten riskerar att sprida invasiva växter. En rutin har utarbetas för massahantering, grävarbeten, samt skogsåtgärder på kommunens fastigheter, se bilaga 3 och 4.	Rutinen utarbetas som bilaga till denna plan och uppdateras vid behov av koordinerande resurs eller sammankallad grupp av nyckelaktörer enligt ovan.	Löpande	MoB/SB	Inom befintligt LONA-projekt	
1E	Revidera skötselplanen för Tallmons naturreservat skogsbruksplan.	Skötselplanen beskriver hur naturreservatet och kommunens skogsfastigheter ska skötas med hänsyn till invasiva växter.	Nuvarande skötselplan måste revideras då det gått mer än 10 år sedan den upprättades. Skötselplanen ska revideras senast 2025.	Skötselplan reviderad senast 2025.	SB	Inom budgetram.	
1F	Utred möjligheten för tätortsnära insamling av invasiva arter.	Tätortsnära insamling underlättar för allmänheten att delta i bekämpning utan att äventyra ytterligare spridning genom att växtdelarna läggs på tex. kompost. Det minskar även resor och kan bidra till ett ökat engagemang.	Allmänheten och fastighetsägare är viktiga att få med i arbetet med att bekämpa invasiva arter. För att förhindra spridningen ska växtdelarna sorteras som restavfall. Större mängder lämnas på återvinningscentral.	Redovisad utredning senast 2025.	SB	Ingen kostnad för utredning.	
1G	Ta fram information och handledning för hur krav med hänsyn till invasiva växter kan ställas i upphandling.	Att göra hållbara val i upphandlingen kan vara svårt och tidskrävande. Det behövs även krav för att hindra spridning av invasiva växter och uppföljning av utförda åtgärder. Olika rutiner och stöd kan därför underlätta och behöver identifieras för att komma framåt i upphandlingsarbetet. Det behöver ställas krav på kunskap och riskminimering hos entreprenörer som utför uppdrag på kommunal mark.	Samarbete med upphandlingsenheten för att utarbeta rutiner och dialog med verksamheterna för att identifiera behovet av stöd i upphandling. Lämpliga försiktighetsåtgärder ska vidtas och maskiner rengöras vid risk för flytt av massor med växtdelar och frön. I vissa tjänster så som vägkantsskötsel, skogsförvaltning eller liknande kan uppdrag om bekämpning av invasiva växter ingå.	Genomförd åtgärd.	TIA, UE	Inom budgetram.	
1H	Invasiva växter som del i årlig Hållbarhetsvecka.	Sprida kunskap, inspirera och öka medvetenheten och intresset för olika hållbarhetsfrågor till medborgare m.fl. Hållbarhetsveckan inkluderar ämnet invasiva växter.	En hållbarhetsvecka ger möjligheten att gemensamt lägga fokus på olika frågor som berör hållbarhet i organisationen och kommunen. Målet ska vara att veckan blir återkommande, men arrangeras under åren 2024-2026 för att	Genomförd vecka/år.	TIA/ SB – koordinerande resurs	Kan genomföras inom ramen men medel bör tillsättas för att	

			sedan utvärderas.			kunna ta in tex. föreläsare.	
1I	Aktuell kommunikation med allmänheten via sociala medier	Återkommande kampanjer för att öka medvetenheten hos allmänhet och politiker.	Hållbarhetsvecka eller Koordinerande resurs	Redovisade åtgärder/år.	TIA	Inom budgetrammen koordinerande resurs möjliggör högre ambitionsnivå.	
1J	Kontinuerligt uppdatera informationen på kommunens hemsida om invasiva växter.	Genom att tillhandahålla lättillgänglig information med olika tips för såväl privatpersoner och företag ökar chanserna till att fler bekämpar invasiva växter, bidrar till ökad rapportering och risken för spridning av arter minskar.	Sprida kunskap, information och öka medvetenheten hos medborgarna om invasiva arter samt uppdatera denna med aktuella förordningar och kunskapsläge.	Löpande	MoB	Ingen kostnad.	
1K	Kommunen ska i detaljplaneprocessen och annan areal-planering ta hänsyn till invasiva växter.	Öka den gröna infrastrukturen och tillämpandet av naturbaserade lösningar för ett långsiktigt hållbart samhälle och en god bebyggd miljö.	Förekomst och risk med invasiva växter med tanke på massahantering, rekreativa och ekologiska värden bedöms genom planprocessen.	Löpande	SB	Tas i samband med resp. projekt.	
1L	Kommunen ska vid projektering på egen mark främja inhemska arter och bedöma risker förknippat med invasiva växter.	Hänsyn ska tas till invasiva växter för att främja ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.	Kommunen ska i egna projekteringar och byggnationer använda naturbaserade lösningar och öka de gröna inslagen för att bidra till klimatanpassningen av samhället och säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling.	Löpande	SB	Kostnader kan tillkomma i projekt.	
1M	Naturvårds-/grönstrategi	En naturvårds- eller grönstrategi bör enligt kommunens planeringsstrategi 2023-2026 ta ett helhetsgrepp på friluftsliv och grönstrukturfrågan och inkludera en plan för naturvård, hur friluftsliv kan främjas, en plan för hantering av biologisk mångfald, en plan för arbetet mot invasiva arter, en ekosystemtjänstanalys, en kartering och en plan för hotade arter.	Strategin bör redovisas både på kommunal nivå och med högre detaljeringsgrad för tätorterna för att säkerställa en inventering och utpekande av grönytor som inte bör exploateras.	Redovisade åtgärder/år.	SB	Åtgärd enligt Eda kommuns planeringsstrategi 2023-2026. Kräver resurser utöver budgetram.	
1N	Skogsbruk med hänsyn till risker med invasiva växter	Eda kommun ska enligt skogsstrategin värna om ekologiska, sociala och ekonomiska värden med fokus på hållbarhet. Hänsyn ska därmed tas till invasiva		Redovisade åtgärder/år.	SB		

		växter.					
1P	Arrenden	På Eda kommuns fastigheter ska om möjligt invasiva växter bekämpas på ett tidigt stadium för kostnadseffektiv insats.	I förbindelse med arrendeavtal ställs krav på meddelandeplikt om arrendator upptäcker invasiva växter. Områden kan inventeras innan avtal ingås och det värderas om det ska ställas krav på bekämpning av invasiva växter.	Löpande	SB	Inom budgetram.	
1Q	Rapporterna nya fynd i kommunens data-set och på www.invasivaarter.nu	Kommunen ska ha en uppdaterad kunskap om förekomster av invasiva växter.	Nya fynd efter tips från allmänheten och i verksamhetens drift ska rapporteras enligt rutin i bilaga 3.	Löpande	SB	Inom budgetram.	
2	Bekämpning av jättebalsamin						
	Åtgärd	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE
2A	Åmotfors Sköttvika	Närtuområde rotrycks då det är etablerat stora bestånd av jättebalsamin som försämrar områdets kvalitet. Tidigare insatser följs upp för en systematisk bekämpning.	Prioritet "utanför" elljusspår där mindre bestånd är etablerade samt längs Asksjön för att förhindra vidare spridning.	Redovisade åtgärder/år	SB – arbete och integration	Förutsätter statlig finansiering för ungdomsarbete i socioekonomiskt utsatt områden eller motsvarande	
2B	Åmotfors Skogsvägen, skogsbruksåtgärd	Skogsområde väster om Skogsvägen gallras och det finns risk för spridning av jättebalsamin som redan är etablerad längs gammal trassé av elljusspår.	Eventuell ny förekomst av jättebalsamin bör bevakas för att om möjligt genomföra tidig åtgärd.	Redovisade åtgärder/år	SB – arbete och integration	Ungdomsarbete	
2C	Åmotfors Landisbanan	Bekämpa bestånd i vass i närheten av fotbollsplan. Även bevakning av tidigare plockat bestånd bakom dansbana, Lögarberget.	Sannolikt behov för arbete från båt.	Redovisade åtgärder/år	SB – arbete och integration	Ungdomsarbete	
2D	Älvgården – utarbete plan för insats i brant ned mot älven.	Stora bestånd av jättebalsamin är etablerade ned mot älven. Åtgärden behöver ta hänsyn till risken för erosion.	Insatsen ska anpassas för säkerhet vid arbete nära strömmande vatten.	Redovisade åtgärder/år	SB – koordinerande resurs	Utredning	
2E	Tallmons naturreservat – Morast	Spridda lokalteter i närheten av Morast rotrycks.	Jättebalsamin är etablerad på flera platser i Tallmons naturreservat. Den bör bekämpas med tidiga insatser där det är möjligt.	Redovisade åtgärder/år	SB – Fritid och kultur	Inom budgetram	
2F	Tallmons naturreservat – Gamla snötippen	Rotrycks i brant med ris. Prioritering vid vattenvägar för att hindra vidare spridning.	Åtgärden ses i samband med etablerade bestånd av blomsterlupin och kanadensiskt gullris. Åtgärder kan kräva	Redovisade åtgärder/år	SB – Fritid och kultur	Kräver åskade medel om	

			tillstånd enligt naturreservatets föreskrifter.			större insats ska göras.	
2G	Tallmons naturreservat - Vrångsälven	Svåråtkomligt område längs älvbredden. Delvis stora lokalteter på öar nedanför kraftverket.	Sannolikt behov för arbete från båt. Utmanande då bestånd är stora men kräver manuellt arbete vilket innebär att bekämpning tar lång tid.	Redovisade åtgärder/år	SB – Fritid och kultur	Inom budgetram	
2H	Gunnarsbyskolan – dike mot jordbruksmark	Bekämpning med grästrimmer längs dike öster om bostadshus och skola med efterpatrull rotryckning med tjänstepersoner/politiker/allmänhet.	Bekämpning påbörjas uppströms för att successivt utvidgas nedströms. Tidigare bekämpade områden kräver uppföljning.	Redovisade åtgärder/år	EBAB	Inom budgetram	
2I	Bevakning av närtuområde i Charlottenberg, vindskydd söder om Gunnarsbyskolan.	Bevakning av tidigare bekämpat område "Skolskogen".	Enstaka jättebalsaminer har rotryckts efter att skogsområdet gallrats.	Redovisade åtgärder/år	EBAB	Inom budgetram men utökad skötsel kräver vissa resurser.	
2J	Bekämpning på kommunala skogsfastigheter.	Bevaka rapporterade bestånd av jättebalsamin och prioritera nyetablerade bestånd för att hindra vidare spridning.	Bevakning och rapportering via artportalen kan ske inom befintlig budget.	Redovisade åtgärder/år	SB – skogsförvaltning/koordinerande resurs	Bekämpning såtgärder kräver koordinerande resurs eller projektmedel.	
2K	Dagvattenanläggning Charlottenberg	Bekämpa bestånd vid dagvattenanläggning mellan banvall och Gunnarsbyskolan.	Behov för dialog med trafikverket.	Redovisade åtgärder/år	SB – koordinerande resurs	Behov för koordinerande resurs.	
2L	Utarbeta plan för bekämpning vid gamla vattenverket i Charlottenberg.	Området är centralt och vattennära men framtida användning är inte fastställd.	Värdera framtida markanvändning i förbindelse med ny översiktsplan. Stor bestånd i område med tippmassor med risk för spridning längs Vrångsälven.	Redovisade åtgärder/år	SB – koordinerande resurs	Utredning	
2M	Bekämpning på fastighet Skarbol, Eda golfklubb.	Stora bestånd mellan golfbana och jordbruksmark.	Bekämpning i området kan kräva samarbete mellan markägare. Möjlighet för betande djur bör undersökas.	Redovisade åtgärder/år	SB	Kräver koordinerande resurs	
3	Blomsterlupin						
	Åtgärd	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE
3A	Gillevi, tennisbana Koppom	Säkra biologisk mångfald vid idrottsanläggning som används av barn och unge.	Stora bestånd med lupiner i närhet av tennisbana kan bekämpas med slätter.	Redovisade åtgärder/år	EBAB	Inom befintlig budgetram men	

						utvidgad skötsel kräver vissa resurser.	
3B	Koppom gång/cykelväg längsbanvall	Främja artrika vägkanter i centrala delen av Koppom.	Behov för dialog med trafikverket. Komplicerad infrastruktur och kraftiga höjdskillnader.	Redovisade åtgärder/år	SB	Kräver äskade medel.	
3C	Charlottenberg ishallen	Bekämpa stora bestånd blomsterlupin i anslutning till naturreservat och grönstråk längs infrastruktur.	Området används av barn- och unga. Fastigheten ligger även intill Tallmons naturreservat och nära områden som är strategiska för grönstruktur.	Redovisade åtgärder/år	EDAB	Inom befintlig budgetram men utvidgad skötsel kräver vissa resurser.	
3D	Åmotfors dagvattendam	Dagvattendam som fylls vid kraftiga regnfall väster om Gärdesskolan är bevuxen med spridda Lupiner. Lokaliteten har bekämpas av ungdomsarbetare och behöver bevakas.	Områdets funktion kräver att ytan hålls öppen. Särskild hänsyn bör tas för att bekämpa invasiva växter och motverka spridning av dessa.	Redovisade åtgärder/år	SB – arbete och integration.	Förutsätter statlig finansiering för socioekonomiskt utsatta områden eller motsvarande	
3E	Tallmon naturreservat	Bestånd längs kant på biodam samt entré-området vid ishall bekämpas med tanke på friluftsliv och naturvärden.	Bekämpningen kräver fortsatta naturvårdsinsatser i Tallmon.	Redovisade åtgärder/år	SB – kultur och fritid	Inom befintlig budgetram.	
3F	Lögarberget - Landisbanan Åmotfors	Stora bestånd lupin i viktigt närturområde.	Kan delvis integreras i existerande skötsel. Slåtter bör ske vid blomning.	Redovisade åtgärder/år	SB	Inom befintlig budgetram men utökad skötsel kräver vissa resurser.	
4	Parkslide						
	Åtgärder	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE

4A	Tallmon naturreservat	Bevakning av bekämpat bestånd för att tidigt upptäcka eventuella sidoskott. Bevakning sker årligen i minimum fem år för att upptäcka eventuella rotskott	Bestånd med ca 10 kvm täckt med markduk och stenkross 2024. Bevakas inom ramarna för naturvård i Tallmon.	Redovisade åtgärder/år	SB – kultur och fritid	Inom befintlig budgetram.	
4B	Utskick med information till kända fastighetsägare.	Parkslide kan medföra stora utmaningar för infrastruktur. Riktade informationsinsatser kan vara viktiga för att hindra spridning.	Prioritering kan påverkas av kommande nationell förteckning av invasiva växter.	Redovisade åtgärder/år	MoB – koordinera nde resurs	Kräver koordinera nde resurs.	
5	Jätteloka						
	Åtgärder	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE
5A	Grävbacka, Älgstad	Jätteloka är endast känd i ett bestånd i kommunen. Arten behöver bevakas för att undvika spridning.	Bevakning av bekämpat bestånd på privat fastighet.	Redovisade åtgärder/år	Koordinera nde resurs	Kräver koordinera nde resurs.	
6	Kanadensiskt gullris						
	Åtgärder	Syfte	Kommentar	Uppföljning	Ansvarig	Kostnad	GHPE

Bilaga 3 - Rutin för Eda kommuns verksamheter vid fynd av invasiva växter.

Rapportering och försiktighetsmått i område där invasiva växter förekommer. Rutin tillämpas av Eda kommuns verksamheter vid förekomst av invasiva växter, exempelvis i förbindelse med fastighetsskötsel, naturvårdsarbete, i barns närmiljö, platsbesök och liknande, samt av entreprenörer som anlitas av Eda kommun. Utmaningar och frågetecken kan i första hand diskuteras med samhällsbyggnad på Eda kommun.

1. Identifiera växten med hjälp av Handlingsplanen eller information på Naturvårdsverkets sidor. I tveksamma fall samråd med koordinerande resurs, hållbarhetsstrateg eller Länsstyrelsen i Värmland.
2. Meddela Eda kommuns GIS-samordnare för registrering i internt dataset med kartlager för invasiva växter.
3. Rapportera fyndet på sidan www.invasivaarter.nu
4. Bedöm behovet för åtgärd utifrån prioritering enligt Handlingsplanen, vid behov i samråd med koordinerande resurs, hållbarhetsstrateg eller Länsstyrelsen i Värmland.
5. Vid markarbete eller annan åtgärd som riskerar att sprida växten ska området den finns i markeras innan arbetet påbörjas.
6. Avgränsa arbetsområdet. Upprätta en skyddszon runt platsen där växten förekommer och undvik att köra igenom området för att minimera spridning.
7. Om möjligt, rensa området på växten innan grävarbetet påbörjas. Jordmassor hanteras med tanke på växten spridningsförmåga. Vidta försiktighetsåtgärder för att inte sprida växten via rotdelar eller frön. Observera att särskild försiktighet ska iakttas i förbindelse med parkslide.
8. Rengör maskiner och utrustning efter utfört arbete. Rengör all utrustning och maskiner noggrant, det är av särskild vikt när skyddszonen har beträffats och när verktyg och maskiner ska till ett nytt område.
9. Hantering av växtmaterial enligt Handlingsplanen. Invasiva växter ska ej komposteras.
10. Uppföljning och kontroll med tanke på den specifika växten. Vid behov i samråd med koordinerande resurs, hållbarhetsstrateg eller Länsstyrelsen i Värmland.

Bilaga 4 – Försiktighetsmått för entreprenör som bedriver markarbete i område med invasiva växter

Invasiva växter som omfattas EU-förordning eller nationell förteckning får inte spridas. Vidta försiktighetsmått enligt denna rutin eller i samråd med Eda kommun.

1. Kartläggning – identifiera och markera området innan arbetet påbörjas. Vi rekommenderar alla att rapportera förekomster via www.invasivaarter.nu.
2. Avgränsa området – upprätta en skyddszon runt platsen för att undvika spridning som följd av att köra genom området.
3. Rensa innan grävarbete – rensa eventuella plantor om möjligt, särskilt om beståndet består av jättebalsamin vilka är enkla att rotrycka.
4. Hantering av växtmaterial – samla i förslutna säckar och transportera till återvinningscentral för energiåtervinning. Observera att invasiva växter ej ska komposteras.
5. Rengör maskiner och utrustning – Rengör noggrant och se till att inte vatten för med sig frö eller rotdelar till nya områden.
6. Hantering av jordmassor – Det är inte tillåtet att flyta kontaminerade massor till ett nytt område.
7. Uppföljning och kontroll – Efter avslutad åtgärd bör området kontrolleras under flera år för att säkerställa att inte invasiva växter återkommer. Vidta åtgärd 3-4 om nya växter kommer efter utfört arbete.